

Miloš; Svakako, ali je bitno pitanje komunizma, ono pruža nekakvu osu kristalizacije, iako mi se čini da ona nije odlučujuća.

Vat; — Znaš, sva beda mog života je u tome što su iskustva s komunizmom središnji događaj mog života. Četrdeset godina iskustva. Počelo je 1927., 1928. godine, taj demonijum. Davoli. Hajne govori o davolima.

Miloš; Interesuje me da li bi mogao da rekonstruišeš i svoj odnos 1929. prema različitim književnim pojavama, u kojima se ispoljila tvoja vatrenost. Želja za bekstvom od nihilizma uslovljava promenu sudova o književnosti.

Vat; — Mogao bih da ga rekonstruišem. Sećam se generalija, iako se ne sećam pojedinosti. Čak se veoma dobro sećam Ukoliko je moj slučaj simptomatičan za mnoge progresiste, kako si to primetio, utoliko je moj komunizam manje produbljen. Zbog toga sam se ranije išćupao iz njega i izvesne stvari išćupao iz sebe.

Miloš; Da li je postojala razlika između tvog umetničkog, književnog ukusa i drugog?

Vat; — Postojala je. Na primer, u »Mesečniku«, u jednom od poslednjih brojeva, istina, esej o Prustu i Džojosu. Nisam voleo da pišem o velikim romanima, smatrao sam da treba pisati o malim stvarima, jer veliki romani mnogo bolje tumače sebe od onog što se o njima piše. Taj stav nije ispravan, ali sam ga uvek imao. Kada je u pitanju esej o Džojosu i Prustu, bio sam zaljubljen i u jednog i u drugog, apsolutno njima očaran. Slično je bilo s Kafkinim **Zamkom**, koga sam savetovao Kisteru još pre nastanka »Mesečnika«. A takode sam ti rekao da za sve vreme svog komunizma nisam objavio nijednu pesmu, nijednu priču, iako sam pisao priče. Jer su bile krajnje nemarksističke, ili nisu polazile za rukom kada sam ih pisao marksistički.

S poljskog; Biserka Rajčić

bratac i sestrice

zoran đerić

... i sestre braću, i braća sestre,
gledajući gde drugoga drugde odvode,
ruke oko vrata jedan drugom spletoše,
zalosno kričaju...

MONAH IZ RAVANICE,
XIV vek

ŽUDNJA ZA SESTROM

1. Kakvu to pjesmu nad pjesmama pjeva Solomun, ili je njemu ispjevavaju drugi: o dražesti drugovanja, ili o žedanju ljubavnika, negdje u vrtovima Engadskim?
2. Čija je to dragana, najljepša među ženama, sa očima golubice, s kosom nalik na stado koza na gori Galadu, sa zubima kao stadom ovaca jednaki, s vratom kao kulom Davidovom i dojčkama kao dva laneta, blizanca, dok pasu među ljljanima? Čija je to sestra, ili nevjesta, srce što otima, okom svojim i usnama, s kojih kaplje sat, i jezikom, pod kojim je med i mlijeko, a miriše tijelo njeno, ljepše od svih stvari mirisnih?
3. Ko li je njen dragi, kita smirne među sisama, njen srdač i jele-nak? Je li to njen brat, kad je sestrom naziva, ili je mladoženja, jer zove je i nevjestom?
4. Ako li je brat njen, sestra je za njega vrt zaboravljen, studenac zapecačen; u taj voćnjak (sav od šipaka, kipra i narda; sav od safrana, idirota i cimeta) ne sme zalaziti, zabranjeno voće kušati. A sestra je svukla odeždu svoju i oprala tijelo svoje. Zar će ga kaljati?
5. Očekuje li to, u vrtu smirne i aloja, sestra brata, ili nevjesta mladoženju? Na dodir njegove ruke, ona je sva ustreptala, uplašena košuta. Zašto li ih gone kopljanici, kao ibise sa čistog izvora, od dugog leta ožedale, pre nego li se okrepe?
6. Zaista je lijepa draga moja, kao mjesečina, ili, još više, kao zorja zorjasta; djevojke joj zavideše, a carice i inoče pohvališe. Bezazlena je, golubica moja, a ne strašna kao vojska sa zastavama.
7. Gle trbuha, stoga pšeničnoga, ogradenog ljljanima — da mi je napasti se! Gle tog pupka, čašice okrugle, koja nikad ne prazni se — želim da se napojim! U vinograd kad bi sa mnom poranila. Tu gdje grožde zameće se, tu gdje sipci cvatu, želja mi je za tobom, sestro moja i nevjesto, neutaživa.
8. Pa, makar ti i brat bio, i sisali sise od iste matere, poljubicu te, ne budi prijekorna. Zaklinjem ti se, sestro moja, nevjesto, da ću biti ljubav tvoja, pečat na srcu. Ni dvor od srebra, ni tuda njedra, skruti taj plamen, taj nemir, ne mogu; zar će tek smrt a ne voda ugasiti. Šta mi je činiti, za žudnjom svojom, za sestrom? Hocu li je presušiti, a sestru dati za drugog, za nerodenog, Solomune, nisam više u vrtu tvom, ne tiče te se.

ŽUDNJA ZA BRATOM

Moj mužu ili, radije, moj brate, jad i plač, a ne molitve, ostavljaš nama bijednicama. Šalješ mi psaltir, koji sam tražila, i kažeš da sam ti sestra, draga nekoć u svijetu a danas, u Isusu Hristu, tisuću puta draža; i tražiš od mene da se odreknem puti, da otklonim od sebe sve razbludne slike, da proklem svoj spol, svoju propast, i da se sva predam molitvama.

O, smiluj mi se, molim ti se na koljenima! Znaš da sam sva tvoja. Otjeraj od sebe te riječi prijekore. Išćupaj, taj mač, koji zarivaš u svoje grudi, i naše duše. Jer, šta mi je ostalo od tebe, sem tih riječi? A duša moja još uvijek sanja o svom grijehu i tijelo moje još uvijek izgara od nečistih želja.

Palim svijeću, ne tebi, i onom slatkom iskustvu, koje smo nekada

zajedno imali, već ovom svitku papira, kako bih bolje vidjela i nastavila svoje jadanje. Ne plačem zbog onog što sam počinila, ja plačem zbog onog što više ne mogu počinuti, a tijelo moje još drhti i muči se. Ni sram, ni poštovanje prema Bogu, ne bi me mogli izvaditi iz kaljuge u kojoj bih se voljela valjati.

O, samo kad se sjetim tvoje bezumne požude, tvojih pomama; a ja, luda, bila sam bojažljiva. Sad, kad sam, ne svojom voljom, mrtva za svaki užitek, imaš, bespogovorno, moj pristanak. Pa makar i trpjela, kao što sad trpim, zbog grešne ljubavi, ne mogu da išćupam, i neću, iz svoje duše osjećaj žaljenja za neizrecivim slastima.

Brate moj, u duhu, negda u grijehu, usliši moje molitve i ne traži od mene da oprostim ocu, koji nas je tako okrutno kaznio: tebi je oduzeo muškost a meni sve slasti što iz nje proizilaze. Bila sam sudionicom tvoga grijeha (ako je to bio grijeh), ali ne mogu biti sudionicom tvoga oproštenja. Taj postupak je bio krvnički, a ne očinski, i ja nemam za njega milosti. Ni Bog je nema.

Varaš se kad misliš da sam veća od nebesa, i da je strpljenje otkupnina. Možda je, mada nisam sigurna, moja čistota hvale vrijedna (ja mislim da je himbena); možda prava krepost i potječe od duha a ne od puti, ali ja ne želim ovu suzdržljivost i bolna mi je; bolna. A moja bludnost ne nalazi više lijeka u tebi. Molitve ne pomažu. Ja nisam kao ti. U samotnji ovoj, ja plašim se lajanja Scile i ne mogu da izadem na kraj s vrtlozima Haribde, s molitvama i pjesmama bespolnih. Kad oluja tužnji i mene potresa. Kad vjetrovi urlaju, znam da je to pjesma koja u smrt vodi.

Sad zbogom, dragi moj na prolaznom svijetu i još draži u mojoj duši, nekoć tvoja supruga tjelesna, a sada sestra tvoja u duhu i družica tvoja u nevolji.

Heloiza

